MANUALUL PROFESORULUI

ADEVĂRAT SAU FALS: EXPLORAȚI MASS-MEDIA ÎN CONTEXTUL ISTORIEI EUROPENE

INTRODUCERE

Acest modul este conceput pentru a vă sprijini procesul de predare, ajutându-i pe elevi să își dezvolte alfabetizarea mediatică, susținută de competențele de gândire critică necesare pentru a naviga în peisajul mediatic complex de astăzi. Prin exemple din istoria europeană, elevii învață să identifice prejudecățile și manipularea, reflectând în același timp asupra propriului consum de mass-media și asupra obiceiurilor lor de distribuire. Această abordare dezvoltă înțelegerea influențelor psihologice care modelează conținutul mediatic de-a lungul istoriei, permițându-le elevilor să devină utilizatori cu discernământ și responsabili ai mass-mediei.

> ***Observație:*** *Inteligența artificială este utilizată în mai multe etape ale modulului. Ori de câte ori este utilizată, acest lucru este evidențiat în mod clar și integrat în procesul de învățare.*

METODĂ

Acest modul urmează o abordare bazată pe învățarea mixtă; combină elemente online cu activități în clasă care necesită facilitarea dumneavoastră activă (a se vedea planul detaliat de lecții de mai jos). Modulul oferă două niveluri de dificultate: unul pentru elevii cu vârste cuprinse între 13 și 15 ani și unul pentru elevii cu vârste cuprinse între 16 și 18 ani. Fiecare nivel include diferite instrumente, cum ar fi descoperiri interactive de imagini, cartonașe de discuții, quiz-uri, materiale video instructive, exerciții de gândire critică și sugestii opționale de teme pentru acasă.

> ***Observație:*** *Acest modul este conceput pentru a vă completa activitatea de predare privind alfabetizarea mediatică și nu este un instrument de sine stătător. Sunt necesare facilitarea și contribuția dumneavoastră active.*

OBIECTIVE

După ce încheie acest modul, elevii ar trebui să aibă cunoștințele necesare pentru:

1. Recunoașterea prejudecăților, a stereotipurilor, a raporturilor de putere și a intențiilor din mesajele mass-media de-a lungul istoriei europene.
2. Înțelegerea și analizarea proceselor (neuro)psihologice care stau la baza creării, diseminării și prelucrării conținutului mediatic.
3. Evaluarea critică a credibilității surselor și a conținutului.
4. Înțelegerea propriului rol în consumul și distribuirea responsabilă a materialelor media.

DURATA

Parcursul de învățare sugerat (a se vedea mai jos) durează aproximativ două lecții (50 de minute fiecare), plus o temă opțională pentru acasă. Puteți adapta durata în funcție de timpul de predare disponibil, selectând, prelungind sau scurtând activitățile, după caz. Această prezentare generală arată cât timp au alocat profesorii pentru finalizarea modulului în timpul unei faze de testare cu elevii:

Timp necesar	**% de profesori**
<30 min	3%
30-45 min (1 lecție)	11%
45-75 minute (2 lecții)	46%
75-120 minute (3+ lecții)	34%
>120 min	6%

METODA GÂNDIRII PRIN VIZUALIZARE

Acest modul utilizează metoda gândirii prin vizualizare. Este o abordare centrată pe elev, care îi ajută pe cursanți să își dezvolte competențe de gândire critică și să aprofundeze înțelegerea printr-o serie de seturi de întrebări. Ea sprijină educatorii în transmiterea cunoștințelor de istorie și îi ajută pe cursanți să le înțeleagă relevanța în prezent.

> ***Observație:*** *Unele subiecte pot fi sensibile pentru elevi. Analizați dacă în clasă s-a creat o atmosferă propice și dacă puteți garanta că elevii se tratează unul pe altul cu respect. Discutați acest aspect cu clasa, dacă vi se pare necesar.*

Metoda triunghiului perspectivelor[1]:

[1] Bazată pe gândirea prin vizualizare a Proiectului Zero (Project Zero – Harvard Graduate School of Education), această metodă specială a fost dezvoltată de Claire Bown („The Art Engager", Thinking Museum, 2024).

Elevii sunt invitați să exploreze diferite perspective prin adoptarea punctului de vedere al unei alte persoane, indiferent dacă aceasta este reprezentată sau nu în exercițiul de analiză a imaginilor. Imaginile istorice manipulate pot servi drept instrumente puternice pentru a-i determina pe cursanți să reflecteze asupra diferitelor puncte de vedere și asupra motivațiilor care stau la baza acestor imagini.

După descoperirea istoriei unei imagini, elevii sunt rugați să exploreze trei perspective diferite legate de aceasta. În acest moment, facilitarea dumneavoastră activă este importantă: explicați în mod clar pașii de urmat și oferiți sprijin pentru fiecare dintre cele trei întrebări. Asigurați-vă că elevii răspund separat la fiecare întrebare în ordinea prestabilită. Ei își vor exprima punctul de vedere la sfârșit, ceea ce le va permite să îl analizeze cu un ochi mai critic.

1. **Care este perspectiva fotografilor/creatorilor?**
   Invitați elevii să analizeze de ce fotograful a ales un anumit motiv sau de ce a decis să manipuleze imaginea? Care au fost motivațiile și intențiile sale? Intențiile sale au fost pozitive sau negative, și pentru cine? Cum s-ar fi putut simți fotograful atunci când a creat imaginea?

2. **Ce alte perspective sunt implicate? De exemplu, care este perspectiva subiectului/persoanei din fotografie?**
   Încurajați elevii să își lărgească viziunea, explorând o perspectivă diferită, poate perspectiva unei persoane proeminente din imagine sau a protagonistului: Cum s-ar fi putut simți ei când a fost făcută fotografia? Au avut vreo intenție anume? Au putut alege? Puteți lua în considerare și publicul vizat: Cum ar putea percepe fotografia? Ce cred sau ce simt?

3. **Care este perspectiva mea?**
   În etapa finală, invitați-i pe elevi să reflecteze asupra propriei perspective. Cunoscând istoria din spatele imaginii, cum le influențează ea percepția? Ce părere au despre imaginile manipulate? Ar lua ei înșiși în considerare manipularea unei

imagini dacă ar fi într-un scop nobil? Care este diferența dintre manipularea unei imagini în trecut și în prezent?

EXEMPLU:

Mai jos veți găsi răspunsul unui elev din faza de testare a modulului, pe baza imaginii „Lenin (și Troțki)".

Care este perspectiva persoanei care a creat imaginea?

„Cred că cel care a creat această imagine a dorit să ilustreze puterea pe care o avea Lenin, putem vedea că în imagine Lenin vorbește populației despre Armata Roșie și toți cei prezenți îl ascultă vorbind, ceea ce demonstrează puterea pe care o avea asupra URSS la momentul respectiv."

Care este perspectiva unei alte persoane?

„Cred că, mai târziu, Stalin a dorit să editeze această imagine doar pentru a manipula oamenii și a șterge orice amintire despre Troțki și Kamenev din mintea populației, astfel încât să poată afirma că cei doi nu au participat niciodată la controlul regimului, creând un fel de propagandă."

Care este punctul vostru de vedere personal?

„Cred că această imagine arată cât de puternice sunt unele persoane și cum minoritatea dictează întotdeauna asupra majorității, așa cum a făcut Lenin asupra populației ruse. Putem vedea acest fenomen în fiecare dictatură (Coreea de Nord,

Germania nazistă etc.) și cred că imaginea transmite un mesaj puternic celor care o privesc."

PLAN DE LECȚIE

Planul de lecție este o sugestie. Puteți adapta durata în funcție de timpul de predare disponibil, selectând, prelungind sau scurtând activitățile, după caz. De asemenea, anumite activități pot fi date ca teme pentru acasă.

> ***Observație:*** *Deși există două niveluri de dificultate gândite pentru anumite grupe de vârstă, puteți alege din ambele niveluri ce vi se pare cel mai potrivit pentru elevii dumneavoastră.*

NIVELUL 1

(pentru elevii cu vârste cuprinse între 13 și 15 ani)

1. Quiz de lansare
2. Instrumentul Mâna
3. Materiale video instructive
4. Mass-media. Cronologie
5. Faceți clic & Discutați

NIVELUL 2

(pentru elevii cu vârste cuprinse între 16 și 18 ani)

1. Analiza unei imagini & Triunghiul perspectivelor
2. Faceți clic & Discutați
3. Proiectul vostru
4. Spațiul pentru verificat informații

ETAPA	ACTIVITATEA	FORMATUL	ORA	OBIECTIV & SFATURI
NIVELUL 1 ȘI 2				
VOUCHER ȘI CONECTARE	Pentru a accesa modulul, generați coduri de vouchere pentru elevii dumneavoastră și pentru dumneavoastră. Fiecare elev (sau grup) utilizează un cod. Ca profesor, conectați-vă utilizând codul voucherului dumneavoastră de profesor.	PDF	5′	Asigură un acces adecvat atât pentru profesori, cât și pentru elevi. Atenție: conectarea cu codul pentru profesori oferă acces la caracteristici suplimentare, cum ar fi vizualizarea raportului, care vă permite să vedeți răspunsurile și contribuțiile elevilor dumneavoastră. Codurile pentru profesori și elevi pot fi reutilizate pentru fiecare clasă, de exemplu atunci când vă conectați la o a doua lecție.
NIVELUL 1				
QUIZ DE LANSARE	Elevii încep modulul cu un scurt quiz în care încearcă să distingă știrile false de știrile adevărate. La fel ca în viața reală, deciziile trebuie adesea luate rapid, astfel încât cursanții au la dispoziție două minute pentru a răspunde la cinci întrebări.	Instrument online	3′	Quiz-ul le arată elevilor că există o linie fină între știrile adevărate, care pot fi neobișnuite, și cele false. Într-o manieră ludică, îi transpune într-un mod de gândire critică.
MÂNA	Mâna este un instrument simplu care îi ajută pe elevi să evalueze rapid cinci aspecte ale modului de abordare a conținutului media, de exemplu, să verifice dacă sursele sunt fiabile, dacă conținutul este emoțional etc. Printr-un exercițiu simplu de	Instrument online	5′	Mâna este un instrument utilizat și în expoziția temporară/itinerantă a Casei Istoriei Europene „Fake (f)or Real”. Le oferă elevilor sfaturi simple pentru a aborda conținutul mediatic. Mâna reapare, de

	tip „drag & drop” (trageți și plasați), elevii se familiarizează cu conceptul.			asemenea, în materialele video instructive.
MATERIALE VIDEO INSTRUCTIVE	Trei scurte videoclipuri prezintă elevilor diferite aspecte ale rolului creierului lor atunci când consumă conținut media: creierul rapid, creierul lent și IA. Elevii trebuie să vizioneze videoclipul în ordine secvențială.	Instrument online	10′	Videoclipurile îi ajută pe elevi să înțeleagă ce se întâmplă în creierul lor atunci când consumă conținut media. Ele îi fac conștienți de faptul că unele dintre deciziile lor sunt instinctive, dar le oferă și instrumente pentru a depăși reacțiile impulsive la conținutul mediatic.
MASS-MEDIA. O CRONOLOGIE	Printr-un exercițiu de tip „drag & drop” (trageți și plasați), elevii descoperă evoluția mass-mediei de-a lungul istoriei și pot explora ulterior diferitele etape ale dezvoltării mass-mediei.	Instrument online	5′	Elevii descoperă impactul mass-mediei asupra consumatorilor săi (de la tipărirea de cărți, radio, televiziune, rețele sociale, IA etc.). Ei învață că puterea și influența au modelat întotdeauna conținutul mediatic (problematic).
FACEȚI CLIC & DISCUTAȚI	Elevii se pot grupa în perechi, pot alege unul (sau mai multe) cartonașe de discuții și pot dezbate întrebarea de pe cartonaș. Ei pot alege dintr-o varietate de subiecte.	Online / în clasă	20′	Elevii pot reflecta și discuta diferite aspecte cu care s-au confruntat până în prezent în cadrul modulului. Pot face acest lucru în perechi, în grupuri mici sau cu toții. Această parte necesită facilitarea dumneavoastră activă. Puteți decide dacă elevii aleg liber cartonașele, câte

				și dacă/cum ar trebui prezentate rezultatele.
NIVELUL 2				
ANALIZA UNEI IMAGINI	Într-o primă etapă, elevii analizează una (sau mai multe) imagini și încearcă să identifice domeniile de manipulare. Într-o a doua etapă, elevii învață mai multe despre istoria imaginii făcând clic pe elemente interactive.	Instrument online	15'	Elevii învață că manipulările nu sunt ceva nou, ci au existat dintotdeauna de-a lungul istoriei. Ei învață despre cazuri specifice, în cea mai mare parte istorice, și despre modul în care puterea și intenția au modelat conținutul mediatic. Puteți decide dacă elevii analizează una sau mai multe imagini.
TRIUNGHIUL PERSPECTIVELOR	Elevii răspund la trei întrebări pe baza metodei gândirii prin vizualizare (a se vedea mai sus). Întrebările se referă la imaginea pe care au descoperit-o în etapa anterioară.	Online / în clasă	20'	Acest exercițiu activează gândirea critică a elevilor și îi încurajează să adopte perspective diferite legate de imaginea pe care au analizat-o. Puteți decide dacă lucrează singuri, în perechi, în grupuri mici și modul în care își prezintă constatările. De asemenea, puteți vedea contribuțiile lor online în modul de vizualizare a raportului pe platforma de învățare.

FACEȚI CLIC & DISCUTAȚI	Elevii se pot grupa în perechi, pot alege unul (sau mai multe) cartonașe de discuții și pot dezbate întrebarea de pe cartonaș. Ei pot alege dintr-o varietate de subiecte.	Online / în clasă	20'	Elevii pot reflecta și discuta diferite aspecte cu care s-au confruntat până în prezent în cadrul modulului. Pot face acest lucru în perechi, în grupuri mici sau cu toții. Această parte necesită facilitarea dumneavoastră activă. Puteți decide dacă elevii aleg liber cartonașele, câte și dacă/cum ar trebui prezentate rezultatele.
PROIECTUL VOSTRU	Pentru a pune în aplicare ce au învățat, elevii fac propriile cercetări pentru a identifica conținutul mediatic problematic la două niveluri: nivelul național și nivelul transnațional (european). Elevii își prezintă apoi rezultatele în clasă.	Online / în clasă	Nu se aplică	Această activitate poate fi propusă pentru a aprofunda înțelegerea subiectului de către elevi, atât la nivel național, cât și la nivel european, în funcție de timpul disponibil. Formatul de prezentare poate fi adaptat la ceea ce se potrivește cel mai bine elevilor dumneavoastră.
SPAȚIUL PENTRU VERIFICAT INFORMAȚII	În spațiul pentru verificat informații, elevii au acces la materiale esențiale din modul, precum și la un glosar privind alfabetizarea mediatică.	On-line	Nu se aplică	Spațiul pentru verificat informații este punctul de acces pentru materialele esențiale. Glosarul îi ajută pe elevi să definească termeni-cheie. Pentru elevii mai în vârstă și după caz, pot fi propuse, de asemenea, materialele video *Mâna* sau *Creierele*. Plus: Luați în considerare playlistul YouTube despre dezinformare (a se vedea secțiunea Linkuri & Materiale Suplimentare de

				mai jos) ca teme pentru acasă.

Linkuri și materiale suplimentare[2]

Materiale recomandate:

- Playlistul de YouTube al Parlamentului European. În lumea digitală de astăzi, dezinformarea pare să fie peste tot. Probabil ați dat peste astfel de materiale sau poate chiar le-ați transmis mai departe și voi. V-ați întrebat însă vreodată de ce sunt periculoase? Sau ce puteți face pentru a le contracara? Primul pas pentru a opri răspândirea informațiilor false este să înțelegeți cum funcționează. Materialele video respective vă vor ajuta să navigați mai inteligent pe internet și să înțelegeți mai bine cum funcționează dezinformarea și cum stabiliți ce este adevărat și ce nu: https://www.youtube.com/playlist?list=PLHQxK2YVsFVtlgDH2_lliyTMfPyZ3Q03N.

- „Hack Your Brain", prezentare online a Casei Istoriei Europene. Margriet Sitskoorn, neuropsihologă clinicianăla Universitatea din Tilburg, explică motivul pentru care existența unui decalaj între procesele naturale de prelucrare ale creierului și fluxul rapid de informații din ziua de astăzi ne exacerbează vulnerabilitatea la știrile false, pe platformele de comunicare socială, la mesajele menite să inducă teama și la polarizarea socială, explicații care pot da naștere unor subiecte de discuție profunde în clasă: https://www.youtube.com/watch?v=A996dk8YodM (EN).

- Orientările UE pentru profesori și educatori privind combaterea dezinformării și promovarea alfabetizării digitale prin educație și formare https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/a224c235-4843-11ed-92ed-01aa75ed71a1.

- Kahneman, Daniel, Gândire rapidă, gândire lentă, 2012, Editura Publica (ISBN: 978-6068360157).

Despre metoda gândirii prin vizualizare

- Aflați mai multe despre metoda gândirii prin vizualizare, elaborată de „Project Zero" de la Universitatea Harvard (EN).

Alte lecturi:

- EU Disinfo Lab: https://www.disinfo.eu/ (EN)
- EU vs. Disinfo: https://euvsdisinfo.eu/learn/ (EN, RU, UA, DE, SL)
- Parlamentul European – 10 modalități de combatere a dezinformării: https://www.europarl.europa.eu/topics/ro/article/20250603STO28720/dezinformarea-10-pasi-pentru-a-va-proteja-si-a-i-proteja-pe-ceilalti
- Centrele Observatorului european al mass-mediei din toate statele membre: https://edmo.eu/about-us/edmo-hubs/
- Set de instrumente al UE – Vigilența pe internet: știți să identificați cazurile de manipulare a informațiilor? https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/staying-vigilant-online-can-you-spot-information-manipulation_ro.
- Set de instrumente al UE – Democrația în acțiune: https://citizens-initiative.europa.eu/schools/eci-educational-toolkit_ro.
- Portalul „Think Tank" al Parlamentului European – Cum puteți identifica știrile false: https://www.europarl.europa.eu/thinktank/ro/document/EPRS_ATA(2017)599386.

[2] Toate materialele sunt disponibile în cele 24 de limbi oficiale ale UE, cu excepția cazului în care se indică altfel.

- Turul virtual „Fake (f)or Real: A History of Forgery and Falsification” [Fals (sau) pe bune: o istorie a falsificărilor și a contrafacerilor], organizat de Casa Istoriei Europene: https://historia.europa.eu/en/exhibitions-events/temporary-exhibitions/fake-real (EN, DE, FR, NL).
- Expoziția itinerantă „Fake (f)or Real: A History of Forgery and Falsification” [Fals (sau) pe bune: o istorie a falsificărilor și a contrafacerilor], organizat de Casa Istoriei Europene: https://historia.europa.eu/en/exhibitions-events/temporary-exhibitions/fake-real-touring-exhibition (EN, DE, FR, NL)

Dacă aveți întrebări despre conținutul sau metodologia HistoriCall, vă rugăm să ne trimiteți un e-mail la adresa historia-learning@europarl.europa.eu.